

Akidar Ahalus Sunna

Umar Labdo

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Gabatarwa

Godiya ta tabbata ga Allah Madaukakin Sarki. Tsira da aminci su tabbata ga Annabi Muhammad (SAW) da Alayensa da Sahabbansa da wadanda suka bi tafarkinsu har zuwa Ranar Sakamako.

Bayan haka, yana daga cikin ka'idojin koyarwa da tarbiyya idan aka hana wa mutane abu mummuna sai a musanya musu da wani kyakkyawa wanda zai maye makwafin na farkon kuma ya cike gurbinsa. Bin wannan ka'ida ne ya sa, bayan bayanin facin tafarkin Shi'anci da muguscin akidun 'yan Shi'a a cikin littafai goma da suka gabata a wannan jeri, mu ka ga ya zama wajaba mu kawo bayanin tafarkin Sunna da Akidar Ahalus Sunna wacce ita ce akidar Annabi (SAW) da Sahabbansa, da Tabi'ai da wadanda suka bi tafarkinsu har ya zuwa yau.

Wannan littafi fassara ce ta littafin Al'akidatul Wasidiyya na Shaihu Islami Ibnu Taimiyya, Allah ya jikan sa. Littafin ya tattare akidar Ahalus Sunna a saukaƙe, tare da dogaro kacokan wajen tabbatar da ita a kan Alkur'ani da Hadisai ingantattu a bisa fahimtar magabata na-gari.

Rubuta akidar Ahalus Sunna a saukaƙe tare da dogaro da Alkur'ani da Sunna a bisa fahimtar magabatan al'umma, kamar yadda Ibnu Taimiyya ya yi a cikin wannan littafin, abu ne da daruruwan malaman Sunna suka yi tun daga karni na biyu bayan Hijira har ya zuwa yau. Wani malami na zamanin nan mai suna Abdussalam binu Barjis Aali Abdilkarim ya tattara tarihin irin waƙan nan littafai dari uku da talati da huɗu (334) da manyan malaman Sunna suka rubuta tun daga shekarar 167 B.H. har zuwa 1400 B.H., a cikin littafinsa mai suna **Tarikhu Tadwinil Akidatis Salafiyya**, wanda ya buga a shekara ta 1430/2009.

Littafan akida yawanci suna kunsar kudure-kudure da Ahalus Sunna suke kudurewa a matsayin imani, kamar kudure cewa imani ya haɗa magana da aiki, da cewa ana sifanta Allah da abinda ya sifanta kansa da shi ko Manzonsa ya sifanta shi da shi, da cewa Alkur'ani zancen Allah ne ba halittacce ba ne, da cewa Allah shi ne Mahaliccin kome, da cewa abinda Allah ya so shi yake kasancewa kuma abinda bai so ba ba zai kasance ba, da cewa Allah mai iko ne akan dukkan kome, da cewa Ahalus Sunna ba sa kafirta mai sallah don ya aikata zunubi, da cewa suna imani da ceto ga masu zunubai, da sauran su. Irin waƙan nan abubuwa su ne tattare a cikin littafin da muke gabatarwa a nan.

Wani abu da irin waƙan nan littafai suke sifantuwa da shi, wanda kuma littafin da muke fassarawa shi ma ya sifantu da shi, shi ne dogaro kacokan da ayoyin Alkur'ani da hadisan Annabi ingantattu, kamar yadda muka ambata a baya kaɗan, saboda al'amuran akida babu ra'ayi ko ijthadi a cikin su. Don haka mai karatu zai ga ruwan ayoyi a cikin wannan littafi, a yawancin lokuta ma babu wata fassara ko karin bayani. Kamar yadda mai karatu zai lura da cewa,

yawancin hadisan da aka ambata a cikin littafin hadisan **Sahihaini** ne, watau Bukhari da Muslim, wadanda su ne kololuwar inganci.

Wannan shi ne abinda yake gaskata abinda muka gabatar da ambaton sa a baya cewa, wannan akida ita ce akidar Annabi (SAW) da Sahabbansa; domin an tsamota ne kai tsaye daga Alkur'ani da Sunna, kuma gwargwadon fahimtar Sahabbai da Tabi'ai da wadanda suka bi su da kyautatawa har zuwa ranarmu ta yau.

Kuma cewa wannan fahimta ita ce fahimtar Sahabbai da Tabi'ai ba wai fadi ne kawai da baki ba, a'a haka abin yake. Idan mutum ya duba **Kitabut Tauhid** a cikin **Sahihul Bukhari** haka zai gani. Haka nan, idan ya duba babin Tauhidi ko akida a cikin littafan Hadisi duka: Muslim da Abu Dawud da Tirmizi da Nasa'i da Ibnu Majah da Muwadfa, da sauransu, haka zai gani.

Kuma wannan ita ce akidar limaman Mazhabobi: Imam Malik da Shafi'i da Abu Hanifa da Ahmad binu Hambal da mabiyansu. Ba'a samu kauce wa wannan akida ba sai a wajen 'yan baya, a lokacin da ilmin Falsafa ya yadu a tsakanin Musulmi kuma suka tasirantu da shi. A wannan lokaci ne kungiyoyin bidi'a, kamar Mu'utazilawa, suka fara dogaro da hankali, maimakon nassi, wajen fahimtar al'amuran akida. Kuma ko ba'a fadi ba, hankali wanda a dabi'arsa takaitacce ne, ba zai wadatar ba a cikin al'amuran akida da imani.

Wannan ya sa dukkan maluma na gari suka zargi **Ilmul Kalami**, watau ilmin da yake dogaro da hankali wajen warware mas'alolin Tauhidi da akida. Kuma suka daura himma wajen rubuta irin waƙƙan nan littafai na akida wadanda muke gabatar da ɗaya daga cikin mafi kyawunsu: **Al'akidatul Wasidiyya**.

Mun yi fassara mai sauƙi, da nufin ganar da kafatanin makaranta, kamar yadda muka saba a cikin ayyukanmu, tare da kiyayewa da saƙon da littafin yake isarwa, babu dadi, babu rafi. A wajen fassara ayoyin Alkur'ani, mun dogara da **Tarjamar Ma'anonin Alkur'ani Mai Girma zuwa ga Harshen Hausa** na Shaihu Abubakar Mahamud Gumi, ba mu fita daga cikinsa ba sai a 'yan wurare kaƙan. Dangane da hadisai kuwa, rashin tsayayyar fassara ga littafan Hadisai ta tilasta mana dogaro da kai wajen fassara su, tare da koƙarin bayyana ma'anarsu da kiyayewa da manufarsu.

Muna roƙon Allah Maɗaukaki ya dora mu a bisa doron sawaba, ya sa ihilasi da tsarkin niyya a cikin ayyukanmu da maganganunmu, ya nesanta mu da riya da son-a-sani. Allah ya amfane mu da abinda muka rubuta, ya sa ya zama guzurin zuwa kabari. Allahumma Amin.

Da Sunan Allah, Mai Rahama, Mai Jinkai

Akidar Tawagar Masu Tsira

Godiya ta tabbata ga Allah wanda ya aiki Manzonsa da shiriyar da addinin gaskiya domin ya rinjayar da shi a kan addinai dukansu. Kuma Allah ya isa ya zama mai shaida.

Ina shaidawa babu abin bautawa da gaskiya sai Allah, shi kadai, ba shi da abokin tarayya, don tabbatarwa ga tauhidinsa. Kuma ina shaidawa cewa, Muhammad bawansa ne, kuma Manzonsa ne. Tsira da amincin Allah su tabbata a gare shi, da Alayensa da Sahabbansa, tare da sallamawa mai tarin yawa.

Bayan haka, wannan ita ce akidar tawagar masu tsira, taimakakku har zuwa tsayuwar alkiyama: Ahalus Sunna wal Jama'a. Shi ne imani da Allah da mala'ikunsa da littafansa da Manzanninsa da tashi bayan mutuwa. Da imani da kaddara, alherinta da sharrinta.

Yana daga imani da Allah, imani da abinda ya sifanta kansa da shi a cikin littafinsa, da abinda Manzonsa ya sifanta shi da shi, ba tare da karkatarwa ba ko bata ma'ana, haka nan ba tare da takamaimai ko kamantawa ba. Amma suna imani da cewa, shi Allah Madaukaki "Wani abu bai zama kamar tamkarsa ba, kuma shi ne mai ji, mai gani." (Suratush Shura: 11).

Don haka ba sa kore masa abinda ya sifanta kansa da shi, kuma ba sa karkatar da zance ga barin mahallinsa. Ba sa ilhadi a cikin sunayen Allah da ayoyinsa. Ba sa takamaimaitar da sifofinsa kuma ba sa kamanta su da sifofin halittunsa. Domin shi, tsarki ya tabbatar masa, ba shi da takwara, ko sako, ko kini, kuma ba'a kwatanta shi da halittunsa, tsarki ya tabbatar masa, ya daukaka. Babu shakka shi, Madaukaki, shi ne ya fi sanin kansa, ya fi sanin waninsa. Shi ne mafi gaskiyar zance kuma mafi kyawun magana daga halittarsa.

Sa'an nan kuma, Manzanninsa masu gaskiya ne, ababen gaskatawa, safanin wafanda suke fadi masa abinda ba su sani ba. Don haka ya ce, "Tsarki ya tabbata ga Ubangijinka, Ubangijin rinjaye, daga barin abinda suke siffantawa. Kuma aminci ya tabbata ga Manzanni. Kuma godiya ta tabbata ga Allah Ubangijin halittu." (Suratus Saffat: 180-182). Sai Ubangiji ya tsarkake kansa ga barin abinda masu sabawa Manzanni suke sifanta shi da shi, kuma ya yi sallama ga Manzanni saboda kuɓutar abinda suka fadi daga tawaya da aibu.

Shi, tsarki ya tabbatar masa, ya hada tsakanin korewa da tabbatarwa a cikin abinda ya ambaci kansa kuma ya sifanta kansa da shi. Saboda haka, babu karkacewa ga Ahalus Sunna wal Jama'a ga barin abinda Manzanni suka zo da shi. Domin shi ne tafarki madaidaici, tafarkin wafanda Allah ya yi ni'ima a gare su na Annabawa da Siddikai da Shahidai da Salihan bayi.

Babi Na Daya

Sunayen Allah da Sifofinsa a cikin Alkur'ani

Gamewa tsakanin Korewa da Tabbatarwa

a cikin Sifanta Allah Madaukaki

Daga cikin wannan akwai abinda Allah ya sifanta kansa da shi a cikin Suratul Ikhlas, wacce take dai-dai da sulusin Alkur'ani, inda yake cewa, “Ka ce: Shi ne Allah Makadaici, Allah wanda ake nufin sa da bukata. Bai Haifa ba, kuma ba'a haife shi ba. Kuma babu daya da ya kasance tamka a gare shi.”

Haka nan abinda ya sifanta kansa da shi a cikin mafi girman aya a Littafinsa, inda yake cewa, “Allah babu wani ubangiji face shi, Rayayye, mai tsayuwa da kome, gyangyadi ba ya kama shi, kuma barci ba ya kama shi, shi ne da abinda yake cikin sammai da abinda yake cikin fasa. Wane ne wanda yake yin ceto a wurinsa, face da izininsa? Yana sanin abinda yake a gaba gare su da abinda yake a bayansu. Kuma ba su kewayewa da kome daga ilminsa, face da abinda ya so. Kursiyyunsa ya yalwaci sammai da fasa. Kuma tsare su ba ya nauyayar sa. Kuma shi ne madaukaki, mai girma.” (Suratul Bakara: 255).

Gamewa tsakanin Daukakarsa da Kusancinsa

da Azaliyyarsa da Abadiyyarsa¹

A cikin fadin Allah, tsarki ya tabbatar masa, “Shi ne na farko, na karshe, Bayyananne, Boyayye, kuma shi ne Masani ga dukan kome.” (Suratul Hadid: 3). Da fadinsa Madaukaki, “Kuma ka dogara a kan Rayayye wanda ba ya mutuwa.” (Suratul Furkan: 58). Da fadinsa, “Kuma shi ne Masani, mai hikima.” (Suratul Tahrim: 2). “Kuma shi ne mai hikima, mai labartawa.” (Suratu Saba: 1).

Kewayewar Ilminsa da Dukan Halittarsa

“Ya san abinda yake shiga a cikin fasa da abinda yake fita daga gare ta, da abinda yake sauka daga sama da abinda yake hawa a cikinta.” (Suratu Saba: 2). “Kuma a wurinsa mabudan gaibi suke, babu wanda yake sanin su face shi, kuma yana sanin abinda ke a cikin tudu da ruwa, kuma wani ganye ba ya faduwa, face ya san shi, kuma babu wata kwaya a cikin duffan fasa,

---

¹ Azaliyyarsa: rashin farko, watau na tun fil azal. Abadiyyarsa: rashin karshe, watau na har abada.

kuma babu danye, kuma babu kekasashe, face yana a cikin wani littafi mai bayyanawa.” (Suratul An’am: 59).

Kuma da fadinsa, “Kuma wata mace ba ta yin ciki, kuma ba ta haihuwa, face da saninsa.” (Suratu Fad’ir: 11 da Suratu Fussilat: 47). Da fadinsa, “Domin ku san lalle Allah mai iko ne a kan dukan kome, kuma lalle Allah, haƙiƙa ya kewaye ga dukan kome da sani.” (Suratud Dalaf: 12). Da fadinsa, “Lalle Allah shi ne mai arzutawa, mai ikon yi, mai cikakken ƙarfi. (Suratuz Zariyat: 58).

Tabbatar da Ji da Gani ga Allah Madaukaki

A cikin fad’in Allah, “Wani abu bai zama kamar tamkarsa ba, kuma shi ne mai ji, mai gani.” (Suratush Shura: 11). Da fadinsa, “Lalle ne, Allah madalla da abinda yake yi muku wa’azi da shi. Lalle ne Allah ya kasance mai ji ne, mai gani.” (Suratun Nisa: 58).

Tabbatar da So da Nufi ga Allah Madaukaki

A cikin fad’in Allah, “Kuma don me, a lokacin da ka shiga gonarka, ka ce: Abinda Allah ya so (shi ke tabbata) babu wani ƙarfi face gami da Allah.” (Suratul Kahaf: 39). Da fadinsa, “Kuma da Allah ya so, da ba za su yaƙi juna ba, kuma amma Allah yana aikata abinda yake nufi.” (Suratul Baƙara: 253).

Da fadinsa, “An halatta muku dabbobin jin daƙi, face abinda ake karantawa a kanku, ba kuna masu halattar da farauta ba alhali kuwa kuna masu harama. Lalle ne, Allah yana hukunta abinda yake nufi.” (Suratul Ma’ida: 1). Da fadinsa, “Domin haka wanda Allah ya yi nufin ya shiryar da shi sai ya buɗa ƙirjinsa domin Musulunci, kuma wanda ya yi nufin ya batar da shi, sai ya sanya ƙirjinsa mai kunci matsattse, kamar dai yana takawa¹ ne cikin sama.” (Suratul An’am: 125).

---

¹ Mai takawa zuwa sama kirjinsa kunci yake yi, saboda iskar numfashi tana raguwa gare shi, kamar yadda ilmin Kimiyya ya tabbatar.

Tabbatar da Soyayyar Allah da Kaunarsa
ga Muminai masu Takawa Gwargwadon
yadda ya Dace da Girmansa

A cikin fadin Allah, “Kuma ku kyautata; lalle ne, Allah yana son masu kyautatawa.” (Suratul Baƙara: 195). “Kuma ku daidaita.¹ Lalle Allah na son masu daidaitawa.” (Suratul Hujurat: 9). “To, matuƙar sun tsaya sosai gare ku, sai ku tsayu sosai gare su. Lalle ne Allah yana son masu takawa.” (Suratul Tauba: 7). “Lalle ne, Allah yana son masu tuba, kuma yana son masu tsarkakewa.” (Suratul Baƙara: 222).

Da fadinsa, “Ka ce: Idan kun kasance kuna son Allah, to, ku bi ni, Allah ya so ku.” (Suratu Aali Imrana: 31). Da fadinsa, “Lalle Allah yana son waƙanda ke yin yaƙi domin daukaka kalmarsa, a cikin safu kamar su gini ne mai damfarar juna.” (Suratus Saff: 4). Da fadinsa, “Kuma shi ne mai gafara, mai bayyana soyayya.” (Suratul Buruj: 14).

Tabbatar da sifantuwarsa, Maɗaukaki,
da Rahama da Gafara

A cikin fadin Allah, “Da sunan Allah, mai rahama, mai jin kai.” (Suratul Fatiha: 1). Da fadinsa, “Ya Ubangijinmu! Ka yalwaci dukan kome da rahama da ilmi.” (Suratu Gafir: 7). Da fadinsa, “Kuma (Allah) ya kasance mai jin kai ga muminai.” (Suratul Ahzab: 43). Da fadinsa, “Kuma rahamata, ta yalwaci dukan kome.” (Suratul A’araf: 156). Da fadinsa, “Ubangijinku ya wajabta rahama ga kansa.” (Suratul An’am: 54). Da fadinsa, “Kuma shi ne mai gafara, mai jin kai.” (Suratu Yunus: 107 da Suratul Ahƙaf: 8). Da fadinsa, “Sai dai Allah ne mafificin masu tsari, kuma shi ne mafi rahamar masu rahama.” (Suratu Yusuf: 64).

Bayanin Yardar Allah da Fushinsa da Kiyayyarsa
da cewa Shi mai Sifantuwa ne da haka

A cikin fadin Allah Maɗaukaki, “Allah ya yarda da su, kuma sun yarda da shi.” (Suratul Ma’ida: 119 da Suratul Tauba: 100 da Suratul Mujadala: 22 da Suratul Bayyina: 8). Da fadinsa, “Kuma wanda ya kashe wani mumini da ganganci, to, sakamakonsa Jahannama, yana madauwami a cikinta, kuma Allah ya yi fushi a kansa, kuma ya la’ane shi.” (Suratun Nisa: 93). Da fadinsa, “Wannan domin, lalle su, sun bi abinda ya fusatar da Allah, kuma sun ƙi yardarsa.”

---

¹ Daidaitawa a nan yana nufin sulhunta tsakanin masu sabani.

(Suratu Muhammad: 28). “Saboda haka a lokacin da suka husatar da mu, muka yi musu azabar ramuwa.” (Suratuz Zukhruf: 55).

Da faɗinsa, “Kuma amma Allah ya ki zaburarsu, sai ya nauyayar da zamansu.” (Suratut Tauba: 46). Da faɗinsa, “Ya girmama ga zama abin kyama a wurin Allah, ku faɗi abinda ba ku aikatawa.” (Suratus Saff: 3).

Bayanin Zuwan Allah domin

Rabe Hukunci tsakanin Bayinsa,

Gwargwadon yadda ya dace da Girmansa

A cikin faɗin Allah, “Shin, suna jiran, face dai Allah ya je musu a cikin wasu inuwoyi na girgije, da mala’iku, kuma an hukunta al’amarin?” (Suratul Baƙara: 210). Da faɗinsa, “Shin, suna jiran (wani abu), face dai mala’iku su je musu, ko kuwa Ubangijinka ya je, ko kuwa sashen ayoyin Ubangijinka ya je.” (Suratul An’am: 158). Da faɗinsa, “A’aha! Idan aka niƙa ƙasa niƙewa sosai, kuma Ubangijinka ya zo, alhali mala’iku na jere, safu-safu.” (Suratul Fajr: 21-22). Da faɗinsa, “Kuma a ranar da sama take tsatsagewa tare da gizagizai, kuma a saukar da mala’iku, saukarwa.” (Suratul Furƙan: 25).

Tabbatar da Fuska ga Allah Maɗaukaki

A cikin faɗin Allah, “Kuma fuskar Ubangijinka, mai girman jalala da karimci, shi ne yake wanzuwa.” (Suratur Rahman: 27). “Ko wane abu mai halaka ne face fuskarsa.” (Suratul Kasas: 88).

Tabbatar da Hannaye Biyu ga Allah Maɗaukaki

A cikin faɗin Allah mai girma da ɗaukaka, “(Allah) ya ce: Ya Iblis! Me ya hana ka, ka yi sujada ga abinda na halitta da hannayena biyu?” (Suratu S.: 75). “Kuma Yahudu suka ce: Hannun Allah abin yi wa ƙuƙumi ne. An sanya hannuwansu a cikin ƙuƙumi! Kuma an la’ane su saboda abinda suka faɗa. A’a, hannuwansa biyu shimfiɗaɗɗu ne, yana ciyarwa yadda yake so.” (Suratul Ma’ida: 64).

Tabbatar da Idanu Biyu Ga Allah Madaukaki

A cikin fadin Allah, “Sai ka yi hakuri da hukuncin Ubangijinka, lalle kai fa kana idanunmu.” (Suratul Dur: 48). “Kuma muka dauke Nuhu a kan (jirgi) na alluna da kusoshi. Tana gudana, a cikin kiyayewarmu, domin sakamako ga wanda aka yi wa kafirci.” (Suratul Kamar: 13-14). “Kuma na jefa wani so daga gare ni a kanka. Kuma domin a riƙe ka da kyau a kan ganina.” (Suratu D.H.: 39).

Tabbatar da Ji da Gani ga Allah Madaukaki

A cikin fadin Allah, “Lalle Allah ya ji maganar wadda ke yi maka jayayya game da mijinta, tana kai kara ga Allah, kuma Allah na jin muhawararku. Lalle Allah mai ji ne, mai gani.” (Suratul Mujadala: 1). Da fadinsa, “Lalle ne, hakiƙa, Allah ya ji maganar waƙanda suka ce: Lalle ne, Allah faƙiri ne, mu ne wadatattu.” (Suratu Aali Imrana: 181). Da fadinsa, “Ko suna zaton lalle mu, ba mu jin asirinsu da ganawarsu? Na’am! Kuma Manzanninmu na tare da su suna rubutawa.” (Suratuz Zukhruf: 80). “Kada ku ji tsoro. Lalle ni, ina tare da ku, ina ji, kuma ina gani.” (Suratu D.H.: 46). “Ashe, bai sani ba cewa Allah yana gani.” (Suratul Alaƙ: 14). “Wanda yake ganin ka a lokacin da kake tashi tsaye. Da jujjuyawarka a cikin masu yin sujada. Lalle shi, shi ne mai ji, Masani.” (Suratush Shu’ara: 218-220). “Kuma ka ce: Ku yi aiki, sa’an nan Allah zai ga aikinku, da Manzonsa da Muminai.” (Suratut Tauba: 105).

Tabbatar da Hila da Kaidi ga Allah Madaukaki

Gwargwadon yadda ya dace da shi

A cikin fadin Allah, “Kuma (Allah) shi ne mai tsananin hila.” (Suratur Ra’ad: 13). Da fadinsa, “Kuma (kafirai) suka yi makirci, Allah kuma ya yi musu (sakamakon) makircin, kuma Allah ne mafi alherin masu saka wa makirci.” (Suratu Aali Imrana: 54). Da fadinsa, “Kuma suka kullamakirci, kuma muka kulla sakamakon makirci, alhali su ba su sani ba.” (Suratun Namli: 50). Da fadinsa, “Lalle ne su, suna kulla kaidi na sosai, kuma ni, ina mayar da kaidi (gare su) kamar yadda suke kulla kaidi.” (Suratul Darik: 15-16).

Sifanta Allah da Rangwame da Gafara

da Rahama da Buwaya da Iko

A cikin fadin Allah, “Idan kun bayyana alheri, ko kuwa kuka boye shi, ko kuwa kuka yafe laifi daga cuta, to, lalle ne Allah ya kasance mai yafewa, mai ikon yi.” (Suratun Nisa: 149). “Kuma su yafe, kuma su kau da kai. Shin, ba ku son Allah ya gafarta muku, alhali Allah mai

gafara ne, mai jin kai.” (Suratun Nur: 22). Da fadinsa, “Alhali kuwa rinjaye ga Allah yake kuma da Manzonsa, kuma da muminai.” (Suratul Munafikun: 8). Da fadinsa dangane da Iblis: “(Iblis) ya ce: To, ina rantsuwa da buwayarka, lalle ina batar da su gaba daya.” (Suratu S.: 82).

Tabbatar da Suna ga Allah da Kore Kama da Shi

A cikin fadin Allah, “Sunan Ubangijinka, mai girman jalala da karimci, ya tsarkaka.” (Suratur Rahman: 78). Da fadinsa, “Sai ka bauta masa, kuma ka yi hakuri ga bautarsa. Shin ka san wani takwara gare shi?” (Suratu Maryam: 65). “Kuma babu daya da ya kasance tamka gare shi.” (Suratul Ikhlas: 4). Da fadinsa, “Saboda haka kada ku sanya wa Allah wasu kishiyoyi, alhali kuwa kuna sani.” (Suratul Bakara: 22). “Kuma akwai daga mutane wanda yake rikon kinaye, baicin Allah, suna son su, kamar son Allah.” (Suratul Bakara: 165).

Kore Abokin Tarayya ga barin Allah Madaukaki

A cikin fadin Allah, “Kuma ka ce: Godiya ta tabbata ga Allah wanda bai riƙi da ba, kuma abokin tarayya bai kasance a gare shi ba a cikin mulkinsa, kuma wani masoyi saboda wulakanci bai kasance a gare shi ba. Kuma ka girmama shi, girmamawa.” (Suratul Isra: 111). “Abinda yake a cikin sammai da wanda yake a cikin fasa suna tasbihi ga Allah. Gare shi mulki yake, kuma gare shi godiya take. Kuma shi, a kan kome, mai ikon yi ne.” (Suratut Tagabun: 1).

Da fadinsa, “Albarka ta tabbata ga wanda ya saukar da (Littafi) mai rarrabewa a kan Bawansa, domin ya kasance mai gargadi ga halitta.” (Suratul Furkan: 1). “Wanda yake da mulkin sammai da fasa, kuma bai riƙi abin haihuwa ba, kuma abokin tarayya bai kasance a gare shi ba a cikin mulkinsa, kuma ya halitta dukan kowane abu, sa’an nan ya kaddara shi kaddarawa.” (Suratul Furkan: 2).

Da fadinsa, “Allah bai riƙi wani abin haihuwa ba, kuma babu wani abin bautawa tare da shi. Idan haka ne, (akwai abin bautawa tare da shi), lalle ne, da kowane abin bautawar ya tafi da abinda ya halitta, kuma lalle ne, da wadansu sun rinjaya a kan wadansu. Tsarki ya tabbata ga Allah, daga abinda suke siffantawa. Masanin boye da bayyane. Sa’an nan ya daukaka daga barin abinda suke yi na shirka.” (Suratul Muminun: 91-92).

Da fadinsa, “Sa’an nan kada ku bayar da wadansu misalai ga Allah. Lalle ne Allah yana sani, kuma ku, ba ku sani ba.” (Suratun Nahal: 74). Da fadinsa, “Ka ce: Abin sani kawai, Ubangijina ya hana abubuwan alfasha: abinda ya bayyana daga gare su da abinda ya boyu, da zunubi da rarraba jama’a, ba da wani hakki ba, kuma da ku yi shirki da Allah ga abinda bai saukar da wani dalili ba gare shi, kuma da ku fadi abinda ba ku sani ba, ga Allah.” (Suratul A’araf: 33).

Tabbatar da Daidaitar Allah a kan Al'arshinsa

A cikin faɗin Allah Maɗaukaki, “Mai rahama, ya daidaita a kan Al'arshi.” (Suratu D.H.: 5) a wurare bakwai a cikin Alkur'ani. A cikin Suratul A'arafi ya ce, “Lalle ne Ubangijinku Allah ne, wanda ya halitta sammai da ƙasa a cikin kwanaki shida, sa'an nan kuma ya daidaita a kan Al'arshi.” (Suratul A'arafi: 54). Kuma ya ce a cikin Suratun Yunus (AS): “Lalle Allah ne Ubangijinku wanda ya halicci sammai da ƙasa a cikin kwana shida, sa'an nan kuma ya daidaita a kan Al'arshi.” (Suratu Yunus: 3).

A cikin Suratun Ra'ad kuma ya ce, “Allah shi ne wanda ya daukaka sammai, ba da ginshikai ba waɗanda kuke ganin su. Sa'an nan ya daidaita a kan Al'arshi.” (Suratun Ra'ad: 2). Kuma a cikin Suratun D.H. ya ce, “Mai rahama ya daidaita a kan Al'arshi.” (Suratu D.H.: 5). Haka nan a cikin Suratun Furkan ya ce, “Sa'an nan ya daidaita a kan Al'arshi, mai rahama.” (Suratul Furkan: 59). Kuma a cikin Suratun Sajada ya ce, “Allah ne wanda ya halitta sammai da ƙasa da abinda yake a tsakaninsu a cikin kwanuka shida, sa'n nan ya daidaita a kan Al'arshi.” (Suratun Sajada: 4). Kuma ya ce a cikin Suratun Hadid: “Shi ne wanda ya halitta sammai da ƙasa a cikin wasu kwanuka shida, sa'an nan ya daidaita a kan Al'arshi.” (Suratul Hadid: 4).

Tabbatar da Daukakar Allah a bisa Halittunsa

A cikin faɗin Allah, “A lokacin da Ubangiji ya ce: Ya Isa! Lalle ni mai karɓar ranka ne, kuma mai daukake ka ne zuwa gare ni.” (Suratu Aali Imrana: 55). Da faɗinsa, “Allah ya daukake shi zuwa gare shi.” (Suratun Nisa: 158). “Zuwa gare shi magana mai daɗi ke hawa, kuma aiki na ƙwarai yana daukar sa.” (Suratu Faɗir: 10).

Da faɗinsa, “Kuma Fir'auna ya ce: Ya Hamana! Ka gina mini bene, dammanina za ni isa ga kofofi. Kofofin sammai, domin in yi ninƙaya zuwa ga abin bautawar Musa. Kuma lalle ni, haƙifa, ina zaton sa maƙaryaci.” (Suratu Gafir: 36-37). Da faɗinsa, “Shin ko kun amince cewa wanda ke cikin sama, ba zai iya shafe ƙasa tare da ku ba, sai ga ta tana mai girgiza? Ko kun amince cewa wanda ke cikin sama ba zai iya sako muku iskar guguwa ba? To, za ku san yadda (aƙibar) gargadina take.” (Suratul Mulk: 16-17).

Tabbatar da Kasancewar Allah Tare da Halittarsu

A cikin faɗin Allah Maɗaukaki, “Shi ne wanda ya halitta sammai da ƙasa a cikin wasu kwanuka shida, sa'an nan ya daidaitu a kan Al'arshi, yana sanin abinda ke shiga cikin ƙasa da abinda ke fita daga gare ta, da abinda ke sauka daga sama da abinda ke hawa cikinta, kuma shi

yana tare da ku, duk inda kuka kasance. Kuma Allah mai gani ne ga abinda kuke aikatawa.” (Suratul Hadid: 4).

Da fadinsa, “Wata ganawa ta mutum uku ba za ta kasance ba face Allah shi ne na huɗu dinta, kuma babu ta mutum biyar face shi ne na shida dinta, kuma babu abinda ya kasa wannan kuma babu abinda yake mafi yawa face shi yana tare da su duk inda suka kasance, sa’an nan ya ba su labari game da abinda suka aikata a Ranar Kiyama. Lalle Allah masani ne ga dukan kome.” (Suratul Mujadala: 7).

Da fadinsa, “Kada ka yi bakin ciki, lalle ne Allah yana tare da mu.” (Suratut Tauba: 40). Da fadinsa, “(Allah) ya ce: Kada ku ji tsoro. Lalle ni, ina tare da ku, ina ji, kuma ina gani.” (Suratu D.H.: 46). Da fadinsa, “Lalle Allah yana tare da waɗanda suka yi taƙawa da waɗanda suke su masu kyautatawa ne.” (Suratun Nahal: 128). Da fadinsa, “Kuma ku yi haƙuri. Lalle ne Allah yana tare da masu haƙuri.” (Suratul Anfal: 46). Da fadinsa, “Da yawa ƙungiya kaɗan ta rinjayi wata ƙungiya mai yawa da izinin Allah, kuma Allah yana tare da masu haƙuri.” (Suratul Baƙara: 249).

Tabbatar da Magana ga Allah Maɗaukaki

A cikin faɗin Allah mai girma da ɗaukaka, “Kuma wane ne mafi gaskiya daga Allah ga labari?” (Suratun Nisa: 87). Da fadinsa, “Wane ne mafi gaskiya daga Allah ga magana?” (Suratun Nisa: 122). Da fadinsa, “Kuma lokacin da Allah ya ce: Ya Isa ɗan Maryama!” (Suratul Ma’iada: 116). Da fadinsa, “Kuma kalmar Ubangijinka ta cika, tana gaskiya da adalci.” (Suratul An’am: 115).

Da fadinsa, “Kuma Allah ya yi magana da Musa, magana sosai.” (Suratun Nisa: 164). Da fadinsa, “Daga cikinsu akwai wanda Allah ya yi masa magana.” (Suratul Baƙara: 253). Da fadinsa, “Kuma a lokacin da Musa ya je ga miƙatinmu, kuma Ubangijinsa ya yi masa magana.” (Suratul A’araf: 143). Da fadinsa, “Kuma muka kira shi daga gefen dutse na dama, kuma muka kusanta shi yana abokin ganawa.” (Suratu Maryam: 52). Da fadinsa, “Kuma a lokacin da Ubangijinka ya kirayi Musa: Ka je wa mutanen nan azzalumi.” (Suratush Shu’ara: 10).

Da fadinsa, “Kuma Ubangijinsu ya kira su: Shin, ban hana ku ba daga waccan itaciya?” (Suratul A’araf: 22). Da fadinsa, “Kuma ranar da ya kira su, sa’an nan ya ce: Mene ne kuka karɓa wa Manzanni?” (Suratul Kasas: 65). Da fadinsa, “Idan wani daga mushirikai ya nemi maƙwabtakarka, to, ka ba shi maƙwabtakar har ya ji maganar Allah.” (Suratut Tauba: 6). Da fadinsa, “Alhali kuwa, haƙiƙa, wata ƙungiya daga gare su sun kasance suna jin maganar Allah, sa’an nan kuma su karkatar da ita daga bayan sun gane ta, alhali su, suna sane.” (Suratul Baƙara: 75). Da fadinsa, “Suna son su musanya maganar Allah ne. Ka ce: Ba za ku bi mu ba. Kamar wannan ne Allah ya ce, a gabanin haka.” (Suratul Fathi: 15).

Da fadinsa Madaukaki, “Ka karanta abinda aka yi wahayi zuwa gare ka, na littafin Ubangijinka. Babu mai musanyawa ga kalmominsa.” (Suratul Kahaf: 27). Da fadinsa, “Lalle ne wannan Alkur’ani yana gaya wa Bani Isra’ila mafi yawan abinda su suke saba wa junansu a ciki.” (Suratun Namli: 76).

Tabbatar da Saukar da Alkur’ani daga Allah Madaukaki

A cikin fadin Allah mai girma da daukaka, “Kuma wannan Littafi ne, mun saukar da shi, mai albarka ne.” (Suratul An’am: 92 da 155). Da fadinsa, Da mun saukar da wannan Alkur’ani a kan dutse, da lalle ka ga dutsen yana mai tawali’u, mai tsattsagewa saboda tsoron Allah.” (Suratul Hashri: 21).

Da fadinsa, “Kuma idan muka musanya wata aya a matsayin wata aya, kuma Allah ne mafi sani ga abinda yake saukarwa, sai su ce: Abin sani kawai, kai makirkiri ne. A’a, mafi yawansu ba sa sani. Ka ce: Ruhul Kudus ne ya saukar da shi, daga Ubangijinka da gaskiya, domin ya tabbatar da wadanda suka yi imani, kuma (domin) shiriya da bushara ga Musulmi. Kuma lalle ne, haƙiƙa, muna sanin (cewa) lalle ne su, suna cewa: Abin sani kawai, wani mutum ne yake karantar da shi. Harshen wanda suke karkatar da maganar zuwa gare shi, Ba’ajame ne, kuma wannan (Alkur’ani) harshe ne Balarabe bayyananne.” (Suratun Nahali: 101-103).

Tabbatar da Ganin Muminai ga Ubangijinsu Ranar Alkiyama

A cikin fadin Allah Madaukaki, “Wasu fuskoki, a ranar nan, masu annuri ne. Zuwa ga Ubangijinsu masu kallo ne.” (Suratul Kiyama: 22-23). “A kan Karagu, suna ta kallo.” (Suratul Mudaffifin: 23). Da fadinsa, “Wadanda suka kyautata yi, suna da abu mai kyawu¹ kuma da kari.” (Suratu Yunus: 26). Da fadinsa, “Suna da abinda suke so a cikinta, kuma tare da mu akwai karin² ni’ima.” (Suratu K.: 35).

Irin bayanar da muka gabatar a sama suna da yawa a cikin Alkur’ani. Wanda ya yi darasun Alkur’ani, tare da tunani, yana mai neman shiriya daga gare shi, tafarkin gaskiya zai bayyana gare shi.

---

¹ Hadisi ya fassara abu mai kyau da Aljanna, kari kuma shi ne ganin Ubangiji a cikin Aljannar.

² Karin ni’ima shi ne ganin Ubangiji a cikin Aljanna.

Babi Na Biyu

Sunayen Allah da Sifofinsa a cikin

Hadisan Annabi (SAW)

Sa'an nan kuma sai Sunnar Manzon Allah (SAW), domin ita Sunna tana fassara Alkur'ani kuma tana bayyana shi, kamar yadda take fayyace shi, tana shiryarwa zuwa gare shi.

Dukan sifofin da Manzo (SAW) ya sifanta Ubangijinsa, mai girma da daukaka, da su a cikin hadisai ingantattu waƙanda masana suka yi na'am da su, ya wajaba a yi imani da su, kamar Alkur'ani ba bambanci.

Daga cikinsu akwai:

Tabbatar Saukar Ubangiji zuwa Saman Duniya

Gwargwadon yadda ya Dace da Girmansa

A cikin faɗin Manzon Allah (SAW), “Ubangijinmu yana sauka zuwa saman duniya a kowane dare, a sulusin daren na ƙarshe. Sai ya ce: Wa zai roƙe ni, in amsa masa? Wa zai tambaye ni, in ba shi? Wa zai nemi gafarata, in gafarta masa?” (Bukhari da Muslim).

Tabbatar da cewa Allah yana Murna,

yana Dariya, yana Mamaki

A cikin faɗin Manzon Allah (SAW), “Allah ya fi tsananin farin ciki da tuban bawansa mumini mai tuba, daga ɗayanku da abin hawansa.”¹ (Bukhari da Muslim). Da faɗinsa, “Allah yana dariya zuwa ga mutane biyu, waƙanda ɗayansu yake kashe ɗaya, kuma duka su shiga Aljanna.”² (Bukhari da Muslim).

Da faɗinsa, “Ubangijinmu yana mamaki da debe ƙaunar bayinsa, alhali alherinsa yana kusa. Yana duban ku, kuna cikin ƙunci, kuna debe ƙauna, sai ya yi ta dariya, yana sane da cewa buɗinku yana kusa.” (Hadisi ne kyakkyawa).

---

¹ Wannan dogon hadisi ne ya takaice shi. Hadisin yana buga misali da mutumin da abin hawansa dauke da guzurinsa ya bata a daji. Ya fitar da rai da samunsa, kuma ya kusa mutuwa saboda kishirwa, sai ga abin hawan ya gan shi. Allah ya fi murna da tuban bawansa daga murnar mai abin hawan nan da abin hawansa.

² Dayan kafiri ne zai kashe Musulmi sai ya zama ya yi shahada. Sai daga baya shi kuma mai kisan ya musulunta, sai shi ma ya shiga Aljanna.

Tabbatar da Kafa da Sawu

ga Allah Madaukaki¹

A cikin faɗin Manzon Allah (SAW), “Jahannama ba za ta gushe ba, ana jefa (mutane) a cikinta, tana cewa: Akwai kari? Har sai Ubangijin buwaya ya sanya kafarsa a cikinta (a wata ruwayar, ya sanya sawunsa), sai sashenta ya motse zuwa sashe, sai ta ce: Ya isa! Ya isa!” (Bukhari da Muslim).

Tabbatar da Kira da Sauti da Zance

ga Allah Madaukaki

A cikin faɗin Manzon Allah (SAW), “(Ubangiji) Madaukaki yana cewa: Ya Adamu! Sai y ace: Amsawarka! Amsawarka! Sai ya kira shi da sauti: Allah yana umarnin ka, ka fitar da wata tawaga daga zuri’arka zuwa wuta.” (Bukhari da Muslim). Da faɗinsa, :Babu daya daga cikinku face Ubangijinsa zai yi Magana das hi, babu mai tafinta tsakaninsu.”

Tabbatar da Daukakar Allah

a bisa Halittarsa

da Daidaitarsa a bisa Al’arshinsa

A cikin faɗin Manzon Allah (SAW) a cikin rukiyaya ga mara lafiya, “Ubangijinmu Allah wanda yake cikin sama, sunanka ya tsarkaka. Umarninka yana cikin sama da kasa. Kamar yadda rahamarka take cikin sama, ka sanya rahamarka cikin kasa. Ka gafarta mana kurakuranmu da zunubanmu, kai ne Ubangijin mumina. Ka saukar da wata rahama daga rahamarka, da wata waraka daga warakarka a kan wannan mara lafiya. Sai (mara lafiyar) ya warke.” (Hadisi ne kyakkyawa. Abu Dawud da waninsa suka ruwaito shi).

Da faɗin Manzo (SAW), “Ba za ku amince mini ba, alhali ni amintaccen wanda ke cikin sama ne.” (Hadisi ne ingantacce). Da faɗinsa, “Kuma Al’arshin yana kan ruwa, kuma Allah yana kan Al’arshin, kuma yana sane da halin da kuke ciki.” (Hadisi ne kyakkyawa. Abu Dawud da waninsa suka ruwaito shi). Da tambayarsa ga wata Baiwa, “Ina Allah yake? Ta ce: Cikin Sama. Ya ce: Ni wane ne? Ta ce: Kai Manzon Allah ne. Sai ya ce (da ubangijin Baiwar): Enta ta; domin hkiƙa ita mumina ce.” (Muslim ya ruwaito shi).

---

¹ Allah yana da kafa da sawu, saboda Annabi ya tabbatar da haka. Saboda haka, sai a yi imani da cewa yana da su. Ba’a tawili ko a karkatar da ma’anarsu, amma kuma ba’a cewa takamaimai ga yadda suke. Sai dai ana imani cewa, sun saba da na bayi; saboda Ubangiji halittu ba sa kama da shi.

Tabbatar da Kasancewar Allah tare da Halittunsa

da cewa Hakan ba ya Kore Daukarsa a kan Al'arshinsa

A cikin faɗin Manzon Allah (SAW), “Mafificin imani shi ne ka san cewa, Allah yana tare da kai inda duk kake.” (Hadisi ne kyakkyawa). Da faɗinsa, “Idan ɗayanku yana sallah, to kada ya tofa kaki a nahiyar fuskarsa, ko a damansa; domin lalle Allah yana nahiyar fuskarsa. Amma ya tofa a hagunsa, ko a farkashin sawunsa.” (Bukhari da Muslim).

Da faɗin Manzo (SAW), “Ya Allah! Ubangijin sammai bakwai da ƙasa, Ubangijin Al'arshi mai girma. Ya Ubangijinmu, Ubangijin dukan kome, mai tsaga ƙwaya da iri (su tsiro), mai saukar da Attaura da Linjila da Kur'ani. Ina neman tsarinka daga sharrin kaina da sharrin dukan wata dabba da kake riƙe da makwankwadarta. Kai ne na farko, babu wani abu gabaninka, kuma kai ne na ƙarshe, babu wani abu a bayanka. Kai ne na sarari, babu wani abu birbishinka kuma kai ne na ɓoye, babu wani abu koma bayanka. Ka biya mini bashi, kuma ka wadatar da ni daga talauci.” (Muslim ya ruwaito shi).

Da faɗinsa (SAW) lokacin da Sahabbai suka ɗaga murya da zikiri: “Ya ku mutane! Ku saukafa wa kawunanku; lalle ku ba kurma kuke kira ba, ko wanda ba ya nan. Amma kuna kiran mai ji ne, mai gani, makusanci. Lalle wanda kuke kira ya fi kusanci izuwa ɗayanku daga wuyan abin hawansa.” (Bukhari da Muslim).

Tabbatar da Ganin Muminai ga

Ubangijinsu Ranar Kiyama

A cikin faɗin Manzon Allah (SAW), “Lalle ku da sannu za ku ga Ubangijinku, kamar yadda kuke ganin wata a daren sha huɗu. Ba za ku yi turereniya ba wajen ganinsa. Idan kun samu iko kada sallah ta gagare ku kafin hudowar rana da kafin faɗuwarda, to ku aikata.” (Bukhari da Muslim).

Matsayin Ahalus Sunna dangane da Hadisan

da suke Bayanin Sifofin Ubangiji

Akwai hadisai da yawa irin waɗanda muka ambata, waɗanda a cikinsu Manzon Allah (SAW) yake bad a labari dangane da Ubangijinsa. Tawagar masu tsira, Ahalus Sunna wal Jama'a, suna ban gaskiya das u, ba tare da karkatar da ma'anarsu ko bata ma'anar ba, kuma ba

tare da takamaimai ko misaltawa ba. Domin su, Ahalus Sunnah, tsakatsakiya ne a cikin fungiyoyin al'umma, kamar yadda al'ummar take tsakatsakiya a tsakanin sauran al'ummai.

Matsayin Ahalus Sunna wal Jama'a a tsakanin fungiyoyin Al'umma

Ahalus Sunna tsakatsakiya ne a babin sifofin Ubangiji Madaukaki tsakanin Jahamawa masu bata ma'anar sifofin da Mushabbiha masu kamanta su da sifofin bayi.

Haka nan, su tsakatsakiya ne a babin ayyukan Allah tsakanin Jabarawa da Kadarawa da wasunsu. A babin sunayen imani da addini kuwa, su tsakatsakiya ne tsakanin Haruriyya da Mu'utazilawa da Murji'a da Jahamawa. Kamar yadda a dangane da Sahabban Annabi (SAW) suke tsakatsakiya tsakanin Rafilawa da Khawarijawa.

Wajabcin imani da Daidaito da Kasantuwa

tare da Bayi da Bayanin cewa Babu kore Juna tsakanin Biyun

Babu shakka abinda muka ambata na imani da Allah ya hada da yin imani da abinda Ubangiji ya ba da labari da shi a cikin Littafinsa, kuma ya zo ta hanyar tawaturi daga Manzonsa, kuma magabatan al'umma suka hadu a kai, cewa Allah Madaukaki yana birbishin sammansa, a kan Al'arshinsa, yana mai daukaka a bisa halittunsa.

Da cewa shi Ubangiji Madaukaki yana tare da bayinsa inda duk suke, yana sane da abinda suke aikatawa, kamar yadda Allah ya game bayanin haka a cikin fadinsa, "Shi ne wanda ya halitta sammai da fasa a cikin wasu kwanuka shida, sa'an nan ya daidaitu a kan Al'arshi, yana sanin abinda ke shiga cikin fasa da abinda ke fita daga gare ta, da abinda ke sauka daga sama da abinda ke shiga cikinta, kuma shi yana tare da ku, duk inda kuka kasance. Kuma Allah mai gani ne ga abinda kuke aikatawa." (Suratul Hadid: 4).

Kuma fadinsa, "shi yana tare da ku" ba yana nufin yana gauraye da halitta ba ne; domin ba'a fahimtar haka daga Lugga. Saboda ga wata, wanda shi aya ne daga cikin ayoyin Allah kuma yana cikin mafi kankantar halittun Allah, yana sama kuma yana tare da matafiyi da wanin matafiyi inda duk yake.

Shi Ubangiji Madaukaki yana kan Al'arshinsa, yana kallon bayinsa, yana mai cikakken iko da su, yana mai tsinkaye a kansu... da wanin wannan na ma'anonin Rububiyyarsa.

Kuma dukan wannan zance da Allah ya ambata, cewa yana kan Al'arshi kuma yana tare da mu, gaskiya ne a bisa haƙifaninsa, ba ya bukatar wata karkatar da ma'ana, sai dai ana

tsarkake shi daga tsammace-tsammacen karya, kamar a yi zaton cewa fadar “yana cikin sama” ma’anarsa saman ta yi masa inuwa, ko tana dauke da shi. Wannan karya ne a bisa ijma’in malamai masu imani. Domin Allah kursiyyunsa ya wadaci sammai da kasa (to ya za’ a ce sama ta yi masa inuwa ko tana dauke da shi?), kuma shi yana riƙe da sammai da kasa don kada su gushe, kuma yana riƙe da sama don kada ta fadi a kan kasa sai da izininsa, kuma yana daga cikin ayoyinsa sama da kasa su tsayu da umarninsa.

Wajabcin Imani da Kusancin Allah

ga Halittarsa da cewa Hakan ba ya

Kore Daukakarsa da Birbishintakarsa

Har yau, imani da Allah ya hada da yin imani cewa shi makusanci ne, mai amsawar kira, kamar yadda Allah Madaukaki ya game tsakanin biyun a cikin fadinsa, “Kuma idan bayina suka tambaye ka daga gare ni, to, lalle ni Makusanci ne. Ina karɓa kiran mai kira idan ya kira ni.” (Suratul Baƙara: 186). Da fadin Manzo (SAW), “Wanda kuke kira ya fi kusa da dayanku daga wuyan abin hawansa.”

Abinda aka ambata a cikin Alƙur’ani da Sunna na kusancinsa da kasancewarsa tare da bayinsa, ba ya kore daukakarsa da birbishintakarsa. Domin shi, mai girma da daukaka, wani abu bai zama kamar tamkarsa ba. Shi madaukaki ne a cikin kusancinsa, makusanci ne a cikin daukakarsa.

Wajabcin Imani da cewa Alƙur’ani

Zancen Allah ne a Haƙiƙa

Yana daga cikin imani da Allah da Littafansa, yin imani da cewa Alƙur’ani zancen Allah, abin saukarwa ne, ba halittacce ba ne. Daga gare shi ya faru, kuma gare shi zai koma. Kuma Allah ya yi furuci da shi a haƙiƙa, kuma cewa wannan Alƙur’anin da ya saukar ga Muhammad (SAW) maganar Allah ne a haƙiƙa, ba maganar waninsa ba.

Bai halatta a saki magana da cewa, Alƙur’ani hikayar maganar Allah ne, ko bayani ne na maganar. Idan mutane suka karanta shi, ko suka rubuta shi a takardu, wannan ba ya fitar da shi daga kasancewa zancen Allah Madaukaki na haƙiƙa. Domin magana ana danganta ta ga wanda ya faɗe ta da farko, ba wanda ya isar da ita, ko ya iyar da ita ba.

Alƙur’ani zancen Allah ne, haruffansa da ma’anoninsa, ba haruffan ne kawai maganar Allah ba banda ma’ana, kuma ba ma’anar kawai ba ce banda haruffan.

Wajabcin Imani da Ganin Muminai

ga Ubangijinsu Ranar Alkiyama

Har yau, abinda muka ambata na imani da Allah da Littafansa da Mala'ikunsa da Manzanninsa ya haɗa da yin imani da cewa Muminai za su ga Allah a Ranar Kiyama, kuru-kuru da idanunsu, kamar yadda suke ganin rana tantarwai idan babu girgije da ya kare ta, kuma kamar yadda suke ganin wata a daren sha huɗu, ba sa turereniya a wajen ganinsa.

Za su gan shi, tsarki ya tabbatar masa, a filin tashin kiyama, sa'an nan kuma su gan shi bayan shiga Aljanna gwargwadon yadda ya so su gan shi, Maɗaukaki.

Wajabcin Imani da Ranar Lahira

da Abinda ke Cikinta

Yana daga cikin imani da Ranar Lahira, ban gaskiya da duk abinda Annabi (SAW) ya ba da labari da shi na abinda zai faru bayan mutuwa. Don haka, Ahalus Sunna suna imani da fitinar kabari, da azabarsa da ni'imarsa.

Dangane da fitinar kabari, ana jarrabar mutane a cikin kaburburansu. Sai a ce da mutum: Wane ne Ubangijinka? Mene ne addininka? Wane ne Annabinka?

Sai Allah ya tabbatar da waɗanda suka yi imani da magana tabbatacciya a cikin rayuwar duniya da cikin Lahira. Mumini sai ya ce: Allah ne Ubangijina, Musulunci ne addinina, Muhammadu ne Annabina.

Shi kuwa mai shakku sai ya ce: Ha! Ha! Ban sani ba. Na ji mutane na faɗin wani abu, ni ma sai na faɗa. Sai a doke shi da guduma ta bakin kafe, sai ya yi kara wacce ko wace halitta za ta ji ta in banda mutum. Da mutum zai ji ta, da sai ya mutu saboda tsananinta.

Sa'an nan bayan wannan jarrabawar, sai ni'ima ko azaba har ranar tashin Kiyama, lokacin da za'a komo da rayuka zuwa ga jikkunansu.

Sa'an nan, sai Alkiyama da Allah ya ba da labarinta a cikin Littafinsa, da bisa harshen Manzonsa, kuma Musulmi suka haɗu a kanta, ta tashi. Mutane su tashi daga kaburburansu zuwa ga Ubangijin talukai suna tsirara, ba kaciya, ba takalma, Rana ta matso dab da su, gumi ya kama su har wuya.

Sa'an nan sai a kafa sikeli wanda za'a auna aikin bayi da shi. "To, waɗanda sikelinsu ya yi nauyi, to, waɗan nan su ne masu babban rabo. Kuma waɗanda sikelinsu ya yi sauƙi, to, waɗan

nan ne wadanda suka yi hasarar rayukansu suna madauwama a cikin Jahannama.” (Suratul Muminun: 102-103).

Kuma a watsa littafai, watau takardun ayyuka. Wani ya kama takardarsa da hannun dama, wani da hannun hagu ko ta bayan bayansa, kamar yadda Allah Madaukaki yake fadi, “Kuma kowane mutum mun lazimta masa abin rikodinsa a cikin wuyansa, kuma mu fitar masa a Ranar Kiyama da littafi wanda zai haɗu da shi buɗaɗɗe. Ka karanta littafinka. Ranka ya isa ya zama mai hisabi a kanka a yau.” (Suratul Isra: 13-14).

Sai Allah ya yi hisabi ga talukai. Ya kebanta da bawansa mumini, ya tabbatar masa da zunubansa, kamar yadda aka sifanta a cikin Alkur’ani da Sunna. Kafirai kuwa, ba’a yi musu hisabi irin hisabin wanda ake auna kyawawan ayyukansa da munana, domin su ba su da kyawawan ayyuka. Sai dai za’a kididdige ayyukansu, a lasafce su, sai a tsayar da su a kansu, a tabbatar musu da su.

Tafkin Annabi (SAW)

da Wurin da Yake da Sifofinsa

A cikin filin Kiyama akwai Tafkin Annabi (SAW). Ruwansa ya fi nono fari, kuma ya fi zuma za’ki. Kokunan shansa kamar adadin taurarin sama. Tsawonsa tafiyar wata, haka nan faɗinsa tafiyar wata. Wanda ya sha shi sau ɗaya, ba zai ji kishi ba har abada.

Siradi: Ma’anarsa da Yadda

ake Wucewa a Kansa

Siradi ana kafa shi a kan Jahannama. Shi ne gada wacce take tsakanin Aljanna da wuta. Mutane za su wuce ta kansa gwargwadon ayyukansu: wasu kamar kiftawar ido, wasu kamar walkiya, wasu kamar kaɗawar iska, wasu kamar tafiyar ingarman doki, wasu kamar tafiyar rafumi, wasu kamar a guje, wasu kamar a tafe, wasu kamar da jan gindi. Wasu kuma za’a fauce su, a jefa cikin Jahannama; domin a kan gadar akwai kugiyoyi wadanda suke fauce mutane saboda ayyukansu.

Kadarko tsakanin Aljanna da Wuta

Wanda ya wuce a kan siradi, zai shiga Aljanna. Bayan wuce Siradi, sai mutane su tsaya a kan wani kadarko tsakanin Aljanna da wuta. Sai a yi ramuwa tsakanin wafanda suka cuci.¹ Bayan an tsaftace su, an tsarkake su, sai a yi musu izini su shiga Aljanna.

Farkon wanda zai buɗe kofar Aljanna shi ne Muhammad Manzon Allah (SAW), kuma farkon al'ummar da za ta shiga ita ce al'ummarsa.

Cetuka na Annabi (SAW)

Manzon Allah (SAW) yana da ceto guda uku Ranar Alkiyama:

Ceto na farko, zai ceci mutane da aljanu da suke filin tashin Kiyama baki ɗaya, don Allah ya yi hukunci tsakaninsu, bayan dukan Annabawa sun ja da baya: Adamu da Nuhu da Ibrahimu da Musa da Isa ɗan Maryamu. Har a zo kan Annabi Muhammad (SAW), sai ya yi ceto.

Ceto na biyu, shi ne ya ceci 'yan Aljanna don su shiga Aljanna. Wafan nan ceto guda biyu na Annabi (SAW) ne shi kadai a keɓe.

Sai ceto na uku wanda zai ceci wafanda suka cancanci shiga wuta, a shigar da su Aljanna. Wannan ceto Annabi Muhammad (SAW) yana yin sa, kuma sauran Annabawa da Siddikai da wasunsu, su ma suna yi. Sai su ceci wafanda suka cancanci shiga wuta, kada su shige ta. Kuma su ceci wafanda suka riga suka shiga wuta, a fito da su a sa su cikin Aljanna.

Fitarwar Allah ga wasu masu Safo daga Wuta

da Rahamarsa ba da Ceton Kowa ba

Allah zai fitar da wasu mutane daga wuta ba da ceton kowa ba; amma don falalarsa da rahamarsa kawai. Sa'an nan sai a samu ragowar wuri a cikin Aljanna, wafanda suka shige ta daga mutanen duniya ba su cika ta ba. Sai Allah ya halitta mata wasu mutane, su shige ta.

Abubuwan da Gidan Lahira ya kunsu na hisabi da ikabi da Aljanna da wuta, da bayaninsu filla-filla duka an ambace su, ta hanya mai gamsarwa mai warkarwa, a cikin Littafan da aka saukar daga sama, da ilmin da aka gada daga Annabawa, da ilmin da aka gada daga Annabinmu Muhammad (SAW). Wanda yake bukatar bayaninsu, zai same su a inda suke.²

---

¹ Babu mai shiga Aljanna da hakkin wani a wuyansa. Sai bayan mai hakki ya rama, an tsarkake kowa daga hakkin dan uwansa, sa'an nan sai su shiga Aljanna suna tsarkakakku, tsaftatattu daga dukan hakki.

² Wannan wani kalubale ne ga Musulmi a cikin hikima cewa su nemi ilmin Tauhidi da Akida.

Imani da Kaddara da Darajojin Kaddara

Tawagar masu tsira ta Ahalus Sunna wal Jama'a suna ban gaskiya da kaddara: alherinta da sharrinta. Kuma imani da kaddara hawa biyu ne, kuma ko wane hawa yana kunsar abubuwa biyu.

Hawa na farko shi ne imani da cewa Allah Madaukaki masani ne da halittu, kuma cewa su suna aikata aiki gwargwadon saninsa na tun azal wanda yake sifantuwa da shi tun azal, kuma har abada. Ya san dukan halayensu na da'a da na sabo, da arzikinsu da ajalinsu. Sa'an nan kuma Allah ya rubuta kaddarorin halittu a Lauhul Mahafuz.

Farkon abinda Allah ya halitta shi ne alƙalami. Sai ya ce da shi: Rubuta! Sai ya ce: Me zan rubuta? Sai ya ce: Rubuta abinda zai kasance har zuwa Ranar Kiyama.

Saboda haka, abinda duk ya samu mutum, da ma ba zai taɓa kauce masa ba. Kuma abinda duk ya kauce wa mutum, da ma ba zai taɓa samun sa ba. Alƙaluma sun bushe, kuma an ninke takardu, kamar yadda Allah Madaukaki yake faɗi, "Ashe, ba ka sani ba, lalle ne Allah yana sanin abinda yake cikin sama da ƙasa? Lalle ne wancan yana cikin Littafi, lalle wancan ga Allah mai sauƙi ne." (Suratul Hajji: 70). Kuma yana faɗin, "Wata masifa ba za ta auku ba a cikin ƙasa ko a cikin rayukanku face tana a cikin littafi a gabanin mu halitta ta. Lalle wannan, ga Allah, mai sauƙi ne. (Suratul Hadid: 22).

Wannan kaddarawa, wacce take biye da ilmin Allah Madaukaki, tana kasancewa a wurare a dunkule da a fayyace. Allah ya rubuta abinda yake so a cikin Lauhul Mahafuz. Kuma lokacin da ya halicci jikin ɗan tayi (a cikin uwarsa), kafin ya busa masa rai, sai ya aiko Mala'ika ya umarce shi da kalmomi huɗu: Sai a ce masa: Rubuta arzikinsa da ajalinsa da aikinsa da mara rabo ne shi ko mai rabo, da abubuwan da suka yi kama da haka.

Irin wannan kaddarawar, a da ƙungiyar Kadariyya masu tsananin ra'ayi sun kasance suna musun ta. Amma a yau, masu musun ta kaɗan ne.¹

Hawa na biyu na kaddara shi ne nufin Allah mai zarcewa da kudurarsa mai gamewa. Wajibi a nan shi ne imani da cewa, abinda Allah ya so shi zai kasance, kuma abinda bai so ba ba zai kasance ba. Kuma cewa, duk abinda yake cikin sammai da ƙasa na motsi da shuru, ba sa kasancewa sai da nufin Allah Madaukaki. Duk abinda ba ya nufi, ba ya kasancewa a cikin mulkinsa. Kuma shi, tsarki ya tabbatar masa, mai iko ne a bisa dukan kome na samammun abubuwa da rasassu. Babu wani abin halitta a cikin sama ko a ƙasa, face Allah ne mahaliccinsa. Ba mahalicci sai shi, kuma babu Ubangiji sai shi.

---

¹"A da, da a yau" da ya ambata yana nufin a zamanin Shaihu Islami Ibnu Tamiyya. Mu a zamaninmu, ba karba ko musu ne matsala ba, SANI shi ne matsala. Sai ka san abu sa'an nan za ka karbe shi ko ka yi musun sa. Muna da sauran aiki!

Amma tare da haka, Allah ya umarci bayi da su yi masa da'a, su yi da'a ga Manzanninsa. Kuma ya hane su ga barin sabo.

Kuma shi, mai girma da daukaki, yana son masu takawa da masu kyautatawa da masu adalci. Kuma yana yarda da waɗanda suka yi imani, suka yi ayyuka na kwarai. Ba ya son kafirai, kuma ba ya yarda da mutane fasikai. Ba ya umarni da alfasha, ba ya yarje wa bayinsa kafirci, kuma ba ya son fasadi.

Bayi masu aikata ayyukansu ne a haƙifa, kuma Allah shi ne mahaliccin ayukan nasu.

Bawa shi ne mumini, shi ne kafiri,¹ shi ne mai biyyaya, shi ne mai fajirci, shi ne mai sallah, shi ne mai azumi.

Bayi suna da iko a kan ayyukansu, suna da nufi. Amma Allah shi ne mahaliccin su da ikonsu da nufinsu, kamar yadda Maɗaukaki yake cewa, “Ga wanda ya so, daga cikinku, ya shiriya. Kuma ba za ku so ba, sai idan Allah Ubangijin halitta ya yarda.” (Suratut Takwir: 28-29).

Wannan hawa na kaddara, kafatanin fungiyar Kadariyya, waɗanda Annabi (SAW) ya kira su Majusawan wannan al'umma, suna karyaatawa da shi. Wasu masu tabbatar da kaddara kuma suna wuce gona da iri, har ta kai su subale bawa daga iko da zaɓi da yake da su. Kuma su fitar da hikimomi da maslahohi daga ayyukan Allah da hukunce-hukuncensa.

Hakifanin Imani da kuma

Hukuncin mai Aikata Babban Zunubi

Yana daga cikin akidar Ahalus Sunna cewa, addini da imani sun tattare magana da aiki: maganar zuciya da harshe, da aikin zuciya da harshe da gaɓɓai. Kuma cewa imani yana karuwa da aiki, yana raguwa da sabo.

Amma duk da haka, ba sa kafirta Musulmi saboda aikata sabo da manyan zunubai, kamar yadda Khawarijawa suke yi. ‘Yan uwartakar imani tana tabbata tare da aikata sabo, kamar yadda Allah Maɗaukaki yake cewa, “To wanda aka yi rangwamen wani abu gare shi daga ɗan uwansa, to, a bi da alheri,” (Suratul Baƙara: 178). Da faɗinsa, “Kuma idan jama'a biyu ta muminai suka yi yaƙi, to, ku yi sulhu a tsakaninsu. Sai idan ɗayansu ta yi zalunci a kan gudar, to, sai ku yaƙi wadda ke yin zalunci har ta koma ga umarnin Allah. To, idan ta koma, sai ku yi sulhu a

---

¹ Watau shi ne mumini idan ya yi imani, ba'a cewa Allah ne ya imanantar da shi duk da cewa Allah ne mahaliccin imaninsa, kuma da mufinsa ya yi imanin. Shi ne kafiri idan ya yi kafirci, ba'a cewa Allah ne ya kafirtar da shi duk da cewa Allah ne mahaliccin kafircinsa, kuma da nufinsa ya kafirta. Watau imaninsa da kafircinsa aikinsa ne, saboda zabinsa ne, ikonsa ne, kuma Allah zai yi masa sakamako a kai, duk da cewa imanin da kafircin halittar Allah ne kuma nufinsa ne.

tsakaninsu da adalci, kuma ku daidaita. Lalle Allah na son masu daidaitawa. Muminai ‘yan uwan juna kawai ne, saboda haka ku yi sulhu a tsakanin ‘yan uwanku biyu.” (Suratul Hujurat: 9-10).

Ba sa subale fasiƙi Musulmi daga Musuluncinsa baki ɗaya. Ba sa yi masa hukunci da dauwama a cikin wuta, kamar yadda Mu’utazilawa suke kudurewa.

Amma su a wajensu, fasiƙi yana shiga cikin sunan imani, kamar yadda Allah Maɗaukaki ya ce, “Sa’an na idan (wanda aka kashe) ya kasance daga wasu mutane maƙiya a gare ku, kuma shi mumini ne, sai ‘yantarwar wuya mumina.” (Suratun Nisa: 93).

Kuma tana yiwuwa ya zama bai shiga cikin sunan imani ba kai tsaye, kamar cikin faɗin Allah Maɗaukaki, “Abin sani kawai, mumini su ne waɗanda suke idan an ambaci Allah, zukatansu su firgita, kuma idan an karanta ayoyinsa a kansu, su ƙara musu wani imani.” (Suratul Anfal: 2). Ko faɗin Annabi (SAW), “Mai zina ba ya zina a lokacin da yake zina alhalin yana mumini, haka nan ba ya sata a lokacin da yake satar alhalin yana mumini, haka nan ba ya shan giya a lokacin da yake shan ta alhali yana mumini, haka nan ba ya ɗaukar wani abu mai ƙima daga dukiyar ganima wanda zai sa mutane su dube shi a lokacin da yake ɗaukar alhali yana mumini.”

Don haka, a nan sai mu ce: Shi mumini ne mai tauyayyen imani, ko kuma, mumini ne saboda imaninsa kuma fasiƙi ne saboda kaba’irarsa. Saboda haka, ba za’a ba shi sunan imani kai tsaye ba, ba kuma za’a sabule masa sunan kai tsaye ba.

Abinda ya Wajaba dangane da Sahabbai

da Bayanin Falalarsu

Yana daga cikin aƙidar Ahalus Sunna wal Jama’a, kubutar zukatansu da harasansu ga Sahabban Manzon Allah (SAW),¹ kamar yadda Allah Maɗaukaki ya sifanta su a cikin faɗinsa, “Kuma waɗanda suka zo daga bayansu,² suna cewa: Ya Ubangijinmu! Ka yi gafara a gare mu, kuma ga ‘yan uwanmu, waɗanda suka riga mu yin imani, kada ka sanya wani ƙulli a cikin zukanmu ga waɗanda suka yi imani. Ya Ubangijinmu! Lalle kai ne mai tausayi, mai jin ƙai.” (Suratul Hashri: 10).

Kuma saboda ɗa’a ga Ma’aiki (SAW) a cikin faɗinsa, “Kada ku zagi Sahabbaina! Na rantse da wanda raina ke hannunsa, da ɗayanku zai ciyar da kwatankwacin (dutsen) uhudu na zinare, da ba zai kai (ladan) mudu guda ba na ɗayansu, ko rabin mudu.”

Ahalus Sunna suna karɓar abinda ya zo a cikin Alƙur’ani da Sunna da ijma’in malamai na falalar Sahabbai da martabobinsu. Suna fifita waɗanda suka ciyar da dukiya daga cikinsu

---

¹ Kubutar zukatansu da harasansu, watau ba sa kin su da zukatansu, ba sa zagin su da harasansu.

² Watau daga bayan Sahabbai, sauran Musulmi duka ke nan.

kuma suka yi yaƙi kafin Cin Makka, wanda shi ne Sulhin Hudaibiyya, a kan waƙanda suka ciyar da dukiya suka yi yaƙi a bayansa. Kamar yadda suke gabatar da Muhajiruna a kan Ansarawa.

Haka nan, suna yin imani da cewa, Allah ya faɗa wa Sahabbai da suka halarci Yaƙin Badar, alhali su ɗari uku ne da goma sha wani abu, “Ku aikata abinda kuka ga dama, lalle na gafarta muku!” Kamar yadda suke imani da cewa, ba ɗaya da zai shiga wuta daga Sahabban da suka yi mubaya’a ga Annabi (SAW) a ƙarƙashin itaciya, kamar yadda Manzon Allah (SAW) ya ba da labari da haka. Maimakon haka, duka Allah ya yarda da su, su ma sun yarda da shi. Kuma su fiye da dubu da ɗari huɗu ne.

Ahalus Sunna suna shaida da Aljanna ga waƙanda Annabi (SAW) ya yi musu shaida, kamar Sahabbai goma (Asharatul Mubassharuna bil Janna), da Thabitun ɗan Kaisun ɗan Shammas, da sauran Sahabbai waƙanda Annabi ya yi wa shaida. Kuma suna ban gaskiya da abinda ya zo ta hanyar tawaturi daga Sarkin Musulmi Ali binu Abi Talib, Allah ya ƙara masa yarda, da waninsa, cewa mafifita a cikin wannan al’umma, bayan Annabinta, su ne Abubakar, sa’an nan Umar, sa’an nan na uku Usmanu, sa’an nan na huɗu Ali, Allah ya ƙara musu yarda baki ɗaya, kamar yadda Hadisai suka nuna, kuma Sahabbai suka yi tarayya a kan gabatar da Usmanu a bisa Ali a wajen mubaya’a.

Tare da cewa wasu Ahalus Sunna, bayan sun yi ittifaƙi a kan fifita Abubakar da Umar, sun yi sabani dangane da Usmanu da Ali: waye ya fi a cikinsu? Sashe suka fifita Usmanu, suka sa Ali na huɗu, wani sashe suka fifita Ali, wani sashen kuma suka tsaya, ba su fifita kowa ba a cikin biyun.

Amma daga bisani al’amarin Ahalus Sunna ya tabbata a kan gabatar da Usmanu, sa’an nan Ali. Koda yake wannan mas’ala, mas’alar fifiko tsakanin Usmanu da Ali, ba ta cikin al’amuran aƙida waƙanda ake ɗaukar wanda ya saɓa cikinsu a matsayin ɓatacce a wajen mafi yawan malaman Sunna.

Sai dai abinda ake ɗaukar mai sabani a cikinsa ɓatacce shi ne mas’alar Khilafa kanta. Domin Ahalus Sunna sun yi ban gaskiya da cewa Khalifa bayan Manzon Allah (SAW) shi ne Abubakar, sa’an nan Umar, sa’an nan Usmanu, sa’an nan Ali. Wanda ya yi suka dangane da Khalifancin ɗaya daga cikin waƙan nan, to, jakin gidansu ya fi shi shiriya.

Matsayin Ahalul Baiti

a Wajen Ahalus Sunna wal Jama’a

Ahalus Sunna suna ƙaunar iyalin gidan Annabi (SAW), Ahalul Baiti, suna jibintar su, suna kiyaye wasiyyar Manzon Allah (SAW) dangane da su, inda yake faɗi a Ranar Gadir Khum, “Ina gam muku da Allah dangane da iyalin gidana.”

Da faɗin Manzon Allah (SAW) ga baffansa Abbas a lokacin da ya yi masa koken cewa wani sashe na Kuraishawa suna mugusta ma'amala ga Banu Hashim, ya ce, "Na rantse da wanda raina yake hannunsa, ba za su yi imani ba har sai sun so ku saboda kusancina."

Da faɗinsa, "Lalle Allah ya zaɓi Kinanatu daga 'ya'yan Isma'il, kuma ya zaɓi Kuraishawa daga Kinanatu, kuma ya zaɓi Banu Hashim daga Kuraishawa, kuma ya zaɓe ni daga Banu Hashim."

Ahalus Sunna suna jifintar matan Manzon Allah (SAW), Uwayen Muminai, suna imani da cewa su matansa ne a Aljanna. Musamman Khadija, uwar mafi yawan 'ya'yansa kuma farkon wacce ta yi imani da shi, ta taimake shi a bisa al'amarinsa, kuma ta zama tana da matsayi babba a wajensa.

Da Siddiƙa ɗiyar Siddiƙu, Allah ya ƙara mata yarda, wacce Annabi (SAW) ya ce dangane da ita, "Fifikon A'isha a kan sauran mata kamar fifikon Tharid¹ ne a kan sauran abinci."

Kuɓutar Ahalus Sunna wal Jama'a

daga Abinda 'Yan Bidi'a Suke Faɗi

dangane da Sahabbai da Ahalul Baiti

Ahalus Sunna suna barranta daga tafarkin Rafilawa ('yan Shi'a) waɗanda suke ƙin Sahabbai, suna zagin su, da kuma tafarkin Nasibawa waɗanda suke cutata wa Ahalul Baiti ta hanyar magana ko a aikace.

Suna kamewa ga barin abinda ya faru na sabani tsakanin Sahabbai. Suna imani da cewa, abubuwan da ake ruwaitowa na kurakuransu wasu a ciki ƙarya ne, wasu kuma an yi ƙari da ragi a cikinsu, an sauya haƙiƙaninsu. Abinda yake gaskiya kuma, Sahabban suna da uzuri karɓaɓɓe a cikinsa: imma dai sun yi ijtihadi ne suka dace da dai-dai, wa imma sun yi ijtihadi suka yi kure.

Tare da haka, Ahalus Sunna ba sa ƙudure cewa Sahabbai ma'asumai ne ga barin manyan zunubai da ƙananansu. Amma suna ɗauka cewa, zunubai na iya faruwa daga gare su. Sai dai suna da ayyuka da suka gabatar da falala waɗanda suke wajabta yafe zunubansu idan sun aikata zunuban. Kuma ana gafarta musu zunubai da ba'a gafarta wa na bayansu, saboda suna da kyawawan ayyuka masu shafe zunubai irin waɗanda na bayansu ba su da su.

Sa'an nan ya tabbata daga Manzon Allah (SAW) cewa su ne mafifitan tsara, kuma mudun ɗayansu, idan ya yi sadaka da shi, ya fi zinare kwatankwacin dutsen Uhudu na waɗanda suka zo daga bayansu.

---

¹ Tharid wani nau'in abinci ne wanda ba bu kamar sa a kasar Larabawa.

Har yau, idan dayansu ya aikata zunubi, to tana yiwuwa ya tuba, ko ya aikata kyawawan ayyuka wadanda suka shafe zunubin, ko ya zama an gafarta masa saboda falalar rigayensa ga shiga Musulunci, ko saboda ceton Annabi (SAW) gare shi, domin babu shakka Sahabbai su suka fi cancanta da cetonsa. Ko kuma tana yiwuwa ya zama an jarrabe shi da wani bala'i a duniya wanda aka kankare masa zunubin a dalilinsa.

Idan ya zama haka dangane da zunuban da aka tabbatar da faruwarsu, to ina da al'amuran da suka yi ijthahadi a cikinsu: idan sun yi dai-dai a ba su lada biyu, idan kuma sun yi kure a ba su lada daya, kuren kuma an yafe?

Sa'an nan kuma har yau, abinda ake wa wasu daga cikinsu inkari a kan aikata shi, idan aka gwada shi da falalarsu da kyawawan ayyukansu, sai a ga kankane ne ainun. Domin imaninsu da Allah da Manzonsa, da jihadinsu don daukaka addini, da hijirarsu, da taimakonsu ga addini, da ilmi mai amfani da suka yada, da aiki mai kyau da suka gabatar, duka wadan nan suna dushe duk wani karamin zunubi da zai iya faruwa daga bangarensu.

Wanda ya dubi rayuwar Sahabbai da idon ilmi da basira, ya dubi abinda Allah ya yi musu baiwa da shi na falala, zai sani a yakini cewa su ne mafifitan halitta bayan Annabawa. Ba'a yi kamarsu ba, kuma ba za'a yi ba. Kuma sune zaɓaɓɓu daga cikin wannan al'umma wacce ita ce mafificiya a cikin al'ummai, kuma mafi girma a wajen Allah.

Matsayin Ahalus Sunna wal Jama'a

dangane da Karamomin Waliyyai

Yana cikin akidar Ahalus Sunna gaskatawa da karamomin waliyyai, da abinda Allah yake gudanarwa a bisa hannayensu na al'amuran da suka saba al'ada. Kuma wannan yana hadawa da nau'i-nau'i na ilmai da fahimta mai zurfi, da nau'i-nau'i na baiwa da tasiri, kamar abubuwan da aka ruwaito daga al'umman farko a cikin Suratul Kahafi, da sauran su. Haka nan, an ruwaito irin wadan nan al'amura daga magabatan wannan al'umma, kamar Sahabbai da Tabi'ai da sauran malaman al'umma. Kuma irin wadan nan karamomi suna nan a cikin wannan al'umma har zuwa ranar Alkiyama.

Sifofin Ahalus Sunna wal Jama'a

Yana cikin tafarkin Ahalus Sunna wal Jama'a bin gurabun Manzon Allah (SAW) a boye da sarari, da bin tafarkin masu rigaye na farko na Muhajiruna da Ansar, da bin wasiyyar Manzon Allah (SAW) inda yake cewa, "Na umarce ku da bin Sunnata da Sunnar Khalifofi shiryatattu, masu shiryarwa a bayana. Ku yi riƙo da ita, kuma ku ciza a kanta da fikoƙinku. Sa'an nan ina gargadin ku ga barin kagaggun abubuwa; domin dukan bidi'a bata ce."

Ahalus Sunna suna kudure cewa, mafi gaskiyar zance shi ne maganar Allah, kuma mafi alherin shiriya ita ce shiriyar Muhammad (SAW). Don haka suke fifita maganar Allah a kan ta mutane, suna gabatar da shiriyar Annabi (SAW) a kan shiriyar kowa.

Wannan dalili ne ya sa ake kiran su Ahalul Kitabi was Sunna, kuma aka kira su Ahalul Jama'a; saboda Jama'a ita ce hadin kai, kishiyar rarrabuwa. Ijma'i kuwa shi ne tushe na uku wanda a kansa ake dogaro a fagen ilmi da addini.

Ahalus Sunna suna auna dukan abinda mutane suke kai na maganganu da ayyuka, na boye da na sarari, waƙanda suka shafi addini, da waƙan nan tushe guda uku: Alkur'ani da Sunna da Ijma'i. Kuma ijma'in da suke izna da shi, shi ne abinda magabata na gari suka kasance a kai, domin a bayansu sabani ya yi yawa, kuma ya yaƙu a cikin al'umma.

Mas'aloli Masu Gamewa

Sa'an nan kuma tare da waƙan nan tushe uku, Ahalus Sunna suna yin umarni da kyakkyawan aiki, suna hani ga barin mummuna, kamar yadda Shari'a ta wajabta.

Suna kudure wajabcin tsayar da Hajji da Jihadi da Sallar Jumma'a da Sallolin Idi a farkashin Sarakunan Musulunci, na-kirki ne ko fajirai.¹ Kuma suna kiyaye sallah a cikin jama'a.

Suna bauta wa Allah da yi wa al'umma nasiha, suna masu kuduri da faɗin Annabi (SAW), "Mumini ga (ɗan uwansa) mumini kamar gini ne mai karfi, sashensa yana karfafar sashe." Da faɗinsa, "Misalin muminaɗi a soyayyarsu da tausayinsu da tausasawarsu ga juna, kamar misalin jiki guda ne, idan wata gaɓa ta yi rashin lafiya, sai sauran jikin ya amsa da zazzabi da rashin barci."

Ahalus Sunna suna umarni da yin haƙuri yayin jarraba da musiba, da yin godiya yayin sauƙi da yalwa, da yarda da kaɗdara mai ɗaci.

Haka nan, suna kira zuwa ga kyawawan halaye da ayyuka na-ƙwarai. Suna kuduri da faɗin Annabi (SAW), "Mafi cikas muminaɗi ga imani, shi ne mafi kyawunsu ga halaye." Suna umarni da ka sada wanda ya yanke zumuncinka, ka ba wanda ya hana maka, ka yi rangwame ga wanda ya zalunce ka. Suna umarni da bin iyaye, da sada zumunci, da kyawun maƙwaftaka, da kyautata wa marayu da miskinai da 'yan tafarki, da tausasa wa bawa. Suna hani ga barin alfahari da girman kai, da zalunci, da danniya ga bayin Allah ba bisa haƙƙi ba. Suna umarni da maɗaukakan halaye,² suna hani ga barin kanansu.¹

---

¹ Ahalus Sunna ba su yarda da tawaye ga masu mulki ba, amma suna bin su a cikin abinda ya yi dai-dai, su yi musu nasiha a kan abinda ya saba haka. Don haka, idan sarki fajiri ya yi umarni da aiki mai kyau, kamar jihadi ko sallah, sai ayi masa biyayya. Idan kuwa ya yi umarni da aiki mara kyawu, sai a yi masa nasiha, kuma ba za'a bi shi a kai ba.

² Kamar jarunta da izza da kishi da kunya da tawali'u da kyauta da son naka ('yan uwa) da fifita wani a kan kai.

Duk abinda suke fadi ko suke aikatawa, na waƙaƙan nan abubuwa da wasunsu, to suna yin haka ne a cikin bin Alkur'ani da Sunna. Tafarkinsu shi ne Musulunci wanda Allah ya aiko Mahammad (SAW) da shi. Kuma yayin da Annabi (SAW) ya ba da labari cewa al'ummarsa za ta kasu gida saba'in da uku, duka suna wuta sai ɗaya kawai ita ce Jama'a. A wani hadisin kuma ya ce, "Su ne waƙanda suke kan abinda nake kai a yau, ni da Sahabbaina." To sai masu riƙo da Musulunci tsintsa, wanda babu gauraye, suka zama su ne Ahalus Sunna wal Jama'a.

A cikinsu akwai Siddikai da Shahidai da Salihai. A cikinsu akwai Malaman Shiriya, Fitillun Zamani, da Ma'abota darajoji da falala. A cikinsu akwai Abdalu da Shuwagabannin Addini, waƙanda Musulmi suka yi ijma'i a kan shiriyarsu. Su ne tawaga masu rinjaye, waƙanda Annabi (SAW) ya ce dangane da su, "Wata tawaga daga cikin al'ummata ba za su gushe ba a kan gaskiya suna masu rinjaye, wanda ya saba musu ko ya basar da su ba zai cuce su da kome ba, har Alkiyama ta tashi."

Muna roƙon Allah ya sanya mu a cikinsu, kuma kada ya karkatar da zukatanmu bayan ya shiryar da mu, kuma ya ba mu rahama daga gare shi. Lalle shi ne mai baiwa. Allah ne Masani.

Allah ya yi daƙin tsira ga Annabi Muhammad, da Alayensa da Sahabbansa, tare da aminci mai yawa.

Rufewa

Taron Dangi a kan Ahalus Sunna

Dan uwa mai karatu, wannan ita ce aƙidar Ahalus Sunna, kamar yadda ɗaya daga manyan malaman Sunna, Shaihu Islami Ibnu Taimiyya, ya shimfiɗa ta a cikin wannan taƙaitaccen littafi mai yawan fa'ida.

Wannan ita ce aƙidar Sunna a cikin kyawunta da garai-garai ɗinta da tsakatsakiyarta. Kamar yadda ake iya gani an tsamo ta daga zunzurutun ayoyin Alkur'ani da Hadisan Annabi, ba wata fassara, ba wani tawili ko farin bayani, don mutum ya karɓe ta kamar yadda Allah ya saukar da ita, kuma kamar yadda Manzon Allah (SAW) ya isar da it ga al'umma.

Aƙida ce tatacciya, mai sauƙi, tsakatsakiya, madaidaiciya a tafarki, ba ta zarƙale ba a dama ko a hagu, amma ta daidaita a tsakiya (Siradai Mustakima). Aƙida ce wacce ta yi nesa da guluwuwa da ƙafale. Ba mai zargin ta da tsauri sai jahili ko mai son zuciyar.

Amma duk da sauƙin wannan aƙida da dogaronta kacokan a kan Alkur'ani da Sunna da daidaitonta da tsakatsakiyarta, a yau wannan aƙida an yi mata ca. Kafirai da Jahilai da 'yan bidi'a sun yi gamayya wajen sukan wannan aƙida da kiran ta da sunaye dabam-daban don ƙoƙarin bata ta, da nesanta mutane da ita. Wani lokaci su kira ta Wahhabiyya, wani yayi su ce

---

¹ Kamar tsoro da karanta da ragwanta da karaya da ganin kyashi da hassada da rowa da kwadayi da roko.

Takfiriyya, wani jifon su ce ta masu tsaurin ra'ayi ce. To duka wannan babu mamaki, kuma babu damuwa, domin wannan akidar ita ce Musulunci; don haka duk mai kin Musulunci dole ya ki ta.

Ya isa abin alfahari da godiyar Allah ga masu bin wannan akida a ce kafiran duniya da dangogin masu yin bidi'a da jahilai 'yan takarda, wafanda suke zaton iya Turanci shi ne ilmi, su haɗu a kan gaba da ita da yakar ta da kofarin bushe haskenta.

Babu shakka wasu daga cikin masu da'awar bin wannan akida suna yin tsanani, suna nuna tsauri, suna wuce gona da iri a ayyukansu da maganganunsu. Amma duka wannan ba laifin akidar ba ne; laifin masu bin ta da jahilci ne, kuma iƙirari da samuwar irin waɗan nan mutane da yarda da kurakuransu riƙo ne da wannan akida wacce take kira zuwa ga adalci da gaskiya.

Saboda haka, dole ne mu damfari irin waɗan nan mutane, mu matso da su, mu kira su ta hanyar da akidar ta koya mana, watau hamyar lalama da ruwan sanyi. Da haka ne za mu tantance tsakanin jahili mai kyawun niyya da munafuki mai shigege, wanda ya ari sunan akidar don ya bata ta.

Muna roƙon Allah Maɗaukaki, da Sunayensa Kyawawa da Sifofinsa Tsarkaka Maɗaukaka, ya raya mu a kan wannan akida, ya kashe mu a kanta, ya tashe mu gobe Kiyama a tare da masu bin ta.

Tsarki ya tabbatar maka, ya Ubangiji, tare da godiya a gare ka. Ina shaidawa babu abin baitawa da gaskiya sai kai. Ina neman gafararka, ina tuba zuwa gare ka.